

**TA'LIMNING KREDIT-MODUL TIZIMIDA BAKALAVIRLARNING MUSTAQIL FAOLIYATINI
TASHKIL ETISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI****Abduraxmonova Nigoraxon Akramovna**

Qo'qon Universiteti o'qituvchisi,

Alijonova Mohlaroy To'lqinjon qizi

Qo'qon Universiteti, |Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 1-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada kredit-modul tizimida bakalavirlarning mustaqil faoliyatini tashkil etish metodikasini takomillashtirish yo'llari asosida tashkil etilgan mustaqil ta'lim-muvaffaqiyatli bajarilganda talabalarning mustaqilliklarini tarbiyalab borishi haqida atroflicha ma'lumotlar beriladi.

Kalit so'zlar: Ta'lim, kredit- modul, mustaqil ta'lim, bakalavir, guruh.

Ta'limning kredit-modul tizimida bakalvirning mustaqil faoliyatini tashkil etish metodikasini takomillashtirish yo'llari asosida tashkil etilgan mustaqil ta'lim-muvaffaqiyatli bajarilganda talabalarning mustaqilliklarini tarbiyalab boriladi. Talabalarga mustaqil ta'limni masala ko'rinishida taklif etish, aniq muammoli vaziyatlarda shartlarni izlash yoki ifoda etish jarayonida sub'ektlar tomonidan tashkil etuvchi faoliyatini go'yoki talabalar o'rniga o'qituvchi bajargandek bo'ladi. Agarda o'qituvchi tomonidan beriladigan ta'limiy mustaqil ishlarni bajarish jarayonida talaba yechim yo'lini topa olmasa, u holda aniq vaziyatga duch kelib ushbu mustaqil ishni yechimini izlashga imkon beruvchi holga aylantira olmaydi.

Mustaqil bilim olishda ko'proq shartlari ifoda etilmagan topshiriqlarni bajarishga to'g'ri keladi. Mustaqil ta'lim asosida sub'ekt shartlarni o'zgartirishi qonunlari bilan tanishadi, aniq bir muammoni tahlil qilish va mustaqil ishini bajarishda mavjud ko'nikma va malakalardan foydalanadi. Mustaqil ishlashni ta'minlashga imkon beradigan mustaqil ta'lim- tushuncha, sabab va qadriyatli yo'nalishlarni o'zlashtirishi past darajali va qoniqarsiz bo'lgan talabalar uchun qulay sharoitni yaratishni ko'zda tutadi. Mustaqil ta'lim omilining birinchi tamoyillaridan biri – ilmiy yo'llarni va ilg'or pedagogik tajribalarni aqliy ravishda o'zlashtirishdir. Ilmiy bilimlar – voqelikning haqqoniy in'ikosidir.

Mustaqil ta'limning ilmiyligi qoidasi o'qituvchining o'quv materialidagi qonuniyatlarning aks ettirish, tushunishi, o'zlashtirishi uchun to'g'ri sharoit yaratish maqsadida zarurdir. Ilmiy izoh mustaqil ta'limning hamma bosqichlariga har bir guruhda ilmiylik qoidalari vazifalaridan biri – nazariy ma'lumotlar tuzulishi, shu ma'lumotlarda tevarak – atrofdagi dunyoni qanchalik chuqur aks etganligi nuqtai nazardan bilib olishidir. Shunday ekan, ta'lim tizimida talabalarni ta'lim jarayonlarida va mustaqil ishlar faoliyatida erkin, ijodiy, mustaqil fikr yurutishlarida pedagogning o'rne kattadir. Ijtimoiy taraqqiyotning har bir davridagi institutning tarixiy tajribasi ta'lim vazifasini ma'lum bir tizimsiz bajarib bo'lmasligini ko'rsatadi. Mustaqil ish – uning tizimli, izchil bo'lishi bilan bog'liqdir. Izchillikning xarakteri belgisi shundaki, u talabalarning oldindan o'zlashtirgan bilim va malakalari zamirida yangi bilim, ko'nikma, malakalarni yana ham chuqurlashtirishi, kengaytirishi va mustahkamlashni ta'minlashga qaratilgandir.

Talabalarining mustaqil, ijodiy faoliyatini shu faoliyatga xizmat qilinganligi va hayot bilan bog‘langanligi sababli bu bilimlarini egallash uchun ularning mazmunini o‘zlashtirib olishgina emas, balki bilimlarini amalda qo‘llay bilishga yordam beradi. Mustaqil ishlarni tashkil etishda guruh a‘zolari orasida vazifalar aniq tasdiqlansa, o‘zaro hamkorlik yo‘lga qo‘yilsa, samarali natijalar beradi. Talabalarni mustaqil ishlirini tashkil etishda quyidagi elementlar hisobga olinmog‘i zarur:

1. Talabalarni guruhlarda ishlashga tayyorlash, o‘quv topshiriqlarini aniq qo‘shish, guruhda ishlash bo‘yicha tushuncha berish, reglament o‘rgatish.

2. O‘quv topshiriqlarini bajarish bo‘yicha reja tuzish, uni muhokama etish. Uni hal etish yo‘llarini aniqlash va ishni olib borish bo‘yicha o‘zaro vazifalarni taqsimlash.

3. O‘quv topshiriqlarini bajarish bo‘yicha ishni tashkil eta olish.

4. Guruhdagi ishni tashkil etishda ish jarayoni va a‘zolar ish joylarini kuzatish va zarur hollarda yordamga kelish.

5. Guruhlarda topshiriqlarni bajarish natijalari bo‘yicha axborot berish, guruhda munozaralar o‘tkazish, ish jarayonini borishiga qo‘shimcha va tuzatishlar kiritib borish. O‘qituvchi tomonidan ishning natijalari bo‘yicha xulosalar chiqarish va yakun yasash.

6. Guruhda topshiriqlarni bajarish jarayonida o‘zaro tekshiruv va nazorat olib borishni yo‘lga qo‘yish.

7. Har bir guruhning ish natijalariga, guruh ishiga tahliliy baholar berish.

Umuman, o‘quv predmetlari bo‘yicha beriladigan topshiriqlarning qiynchilik darajasiga qarab guruhda ijodiy muhit yaratiladi. Ta‘lim – tarbiya jarayonini tashkil etishda pedagog dastlab ta‘lim – tarbiya mazmuniga, ilmiy, zamonaviyligiga, DTSga mosligiga e‘tiborni qaratishi lozim. Treninglar – qo‘shimcha ta‘lim olishning asosiy formalaridan bo‘lib, unung o‘zaro xosligi shundaki, talabalar vaqtdan unumli foydalanishni, mustaqil ishlash, qarorlar qabul qilishni o‘rganadi. Masalan, guruhiy munozaralar, o‘yin asosidagi metodlar, vaziyatlarni modullashtirish, inson sezgilarini rivojlantirish texnikalari, mediativ texnikalar va boshqalar. Trening samarali kechishi yangi ko‘nikmalarni egallash, ijodiy, mustaqil faoliyatning rivojlanishiga olib keladi.

- Bu shaklda talabalar guruhlariga bo‘linib, har bir guruhga aniq, alohida vazifalar beriladi.

- Har bir guruh alohida (ya‘ni bir xil yoki tabaqalashgan) topshiriqlar ustida ishlaydi.

- Topshiriq o‘zaro muloqotga asoslanadi yoki biror yetakchi rahbarligida tashkil etiladi.

- Guruglarda topshiriq shunday amalga oshiriladiki, mashg‘ulot yakunida har bir ishtirokchi yoki guruh a‘zosining qanchalik hissa qo‘shganini hisobga olinadi.

Guruhlar turli kattalikda shakllantirilishi mumkin. Odatda guruhlarda 4-6 nafar a‘zo ishtirok etadi. Guruhni shunday shakllantirish kerakki, har bir guruh tarkibida mustaqil ishlash ko‘nikmalariga ega bo‘lgan talabalarining bo‘lishi kutilgan natijalar beradi. Guruhli o‘quv – biluv faoliyati laboratoriya ishlari, amaliy mashg‘ulotlar, tabiiy fanlardan tashkil etilgan amaliyot, nutq tabiiy fanlardan tashkil etilgan amaliyot, nutq o‘stirish mashg‘ulotlari (dialog) matnlarni o‘zlashtirish, tarixiy materiallarni o‘rganishi va pedagogika darslarida juda qo‘l keladi. O‘qituvchi talabalar bilan mavzu yuzasidan fikr almashinadi. Ijodiy ishlar berish orqali amalga oshiradi. Yangi texnologiyalar asosida amaliy mashg‘ulotlarni tashkil etish talabalarni dars jarayonini o‘zlashtirishga qulay muhit yaratiladi, o‘zaro fikr almashishlariga imkon beradi. Har bir ishtirokchi

ta'lim mazmunini mualliflardek his etadilar. Ta'lim mazmunini to'la o'zlashtirishga erishadilar. Barchani qiziqtirish, qobiliyatlaridan qat'iy nazar bir xilda, bir maqsad yo'lida izlanish, fikrlash, ishlashga undaydi.

Shuning uchun amaliy mashg'ulotlardan savol-javoblar, laboratoriya ishlari, mashqlar yechish iloji boricha talaba shaxsiga yo'naltirilgan bo'lishi maqsadga muvofiqdir.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash mumkinki, amaliy mashg'ulotlar boror faoliyat yoki muammoni o'zaro muloqotga, o'zaro muomalada, o'zaro bahs – munozara, debat usulida, fikrlash asosida hamjihatlik bilan hal qilish asosida tashkil qilinishi maqsadga muvofiq bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ruyxati:

1. Abduraxmonova, N. A. qizi. "BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA". Educational Research in Universal Sciences, vol. 2, no. 12, Dec. 2023, pp. 208-11, <http://erus.uz/index.php/er/article/view/5507>.
2. Nigoraxon, A., & Mohlaroy, A. (2024). BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'QUVCHILAR IJODIY FOALIYATINI TASHKIL ETISH TEXNOLOGIYASI. Yosh Tadqiqotchi Jurnal, 3(1), 83-87.
3. Nigoraxon, Abduraxmonova, and Alijonova Mohlaroy. "BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'QUVCHILAR IJODIY FOALIYATINI TASHKIL ETISH TEXNOLOGIYASI." Yosh Tadqiqotchi Jurnal 3.1 (2024): 83-87.
4. Madinabonu Shuxratjon qizi, & Esonaliyeva Guluzra Komiljonova. (2023). INSON QADRI VA BARKAMOL AVLOD SHAKLLANISHIDA PEDAGOGIKANING O'RNI. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1(1), 788–789. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.717>
5. Komiljonova, G. N. qizi. (2023). FANLARARO BOG'LANISH ASOSIDA BOSHLANG'ICH TA'LIMNI AMALGA OSHIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(12), 198–201. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/5505>
6. Diyoraxon, S., & Komiljonova, G. (2023). BOSHLANG 'ICH TA'LIMDA CHET EL O 'QUVCHILARINI BAHOLASH MEZONI VA SAMARALI TAQDIRLASH. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 783-785.
7. Abdullaxo'jayev, A. J. (2024). IS'HOQXON TO'RA IBRAT FAOLIYATIGA IJTIMOY-FALSAFIY NAZAR. Interpretation and researches.
8. Исақова, З., & Абдуллахўжаев, А. (2023). ИСҲОҚХОН ТЎРА ИБРАТ-МИЛЛИЙ ТАФАККУР МЕЪМОРИ. IQRO INDEXING, 1(1), 41-71.
9. Shahnoza, I., & Ikromjonovna, J. S. (2023). BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING DUNYOQARASHINI SHAKLLANTIRISHDA ERTAKLARNING O'RNI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 806-808.
10. Bohodirovna, S. G., & Usmanova, H. (2022, January). MODEL OF INNOVATIVE STRATEGY ON THE BASIS OF VARIATIVE APPROACH TO PRESCHOOL EDUCATION. In Conference Zone (pp. 197-199).

11. Rahmatovna, J. R. A., & Athamboyeovna, V. N. (2023). BOSHLANG‘ICH SINFLARDA INTEGRATSIYALASHGAN DARS BERISHNING ZAMONAVIY METODLARI. QO ‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 651-652. STRATEGY ON THE BASIS OF VARIATIVE APPROACH TO PRESCHOOL EDUCATION." Conference Zone. 2022.
12. Ганиева, М. А., and Д. М. Файзуллаева. "Кейс-стади ўқитишнинг педагогик технологиялари тўплами/Мет. қўлл. "Ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимида инновацион технологиялар" сериясидан." Т.: ТДИУ 95 (2013).
13. Ганиева, М. А., & Файзуллаева, Д. М. (2013). Кейс-стади ўқитишнинг педагогик технологиялари тўплами/Мет. қўлл. "Ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимида инновацион технологиялар" сериясидан. Т.: ТДИУ, 95.
14. Olimov, S. S. (2023). BOSHQARUV MUAMMOSINI O‘RGANISHNING ZAMONAVIY TALABLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(12), 245–248. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/5514>
15. Khojamatova, K. M. (2023). Social Relations and Social Development of Personality In the System Of Preschool Education. International Journal of Formal Education, 2(10), 37-42.
16. Asilova S.X. (2022). THE ESSENCE OF TEACHING PRIMARY SCHOOL PUPILS TO LOGICAL THINKING IN THE PROCESS OF MATHEMATICS. Экономика и социум, (2-1 (93)), 24-26.
17. Davlatova , S. T., & Abdullayeva, F. S. qizi. (2023). BOLALARNING MA‘NAVIY-AXLOQIY TARBIYASIGA OID OTA-ONALARNING QARASHLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(16), 819–823. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/5105>
18. Toxirjon, U. (2024). BOSHLANGICH SINFLARDA O ‘QISHNI YETKAZIB OLIHGA QIYNALAYOTGAN O ‘QUVCHILAR BILAN ISHLASHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH. Integration of Economy and Education in the 21st century, 2(2), 9-13.